

Beeld uit *Teorema* van Ivo van Hove door Toneelgroep Amsterdam.

Foto Jan Versweyeld

Ivo van Hove maakt van Pasolini's broeierige film een kille voorstelling

Smetteloze zetstukken

THEATER TEOREMA

★★★★★

Pasolini's mysterieuze *Gast* is bij Van Hove meer een leuke buurjongen dan de sexy duivel in vermomming die hij zou moeten zijn.

BOCHUM Broeierig, spannend, bedreigend en op een bepaalde manier seksueel geladen – zo liet zich destijds de film *Teorema* (1968) van Pier Paolo Pasolini bekijken. Van al die sferen is er niet één meer over in de theaterversie van *Teorema*, gemaakt door Ivo van Hove bij Toneelgroep Amsterdam. Zijn voorstelling is buitengewoon esthetisch, smetteloos theater over de deconstructie van een gezin.

Toneelgroep Amsterdam is met *Teorema* opnieuw te gast bij de Ruhrtriennale, een van de grootste Europese theaterfestivals, dat jaarlijks plaatsheeft in het Duitse Ruhrgebied. Vorig

jaar ging daar *Rocco en zijn broers* in première, naar de film van Visconti. Tussendoor maakte Van Hove voor het Holland Festival ook nog *Antonioni Project*, gebaseerd op de films van Michelangelo Antonioni.

Daarmee is het drieluik Italiaanse filmbewerkingen compleet. Geconstateerd moet worden dat deze theaterbewerkingen niet veel toevoegen aan het origineel. Sommige kunstwerken kunnen beter met rust worden gelaten.

Overigens is *Teorema* van het drietal wel de meest geslaagde voorstelling geworden. Het is een grauwe, kille vertelling over hoe een gezin van welgestelde, maar eenzame en seksueel verdorde mensen wordt ondermijnd door de plotselinge komst van een vreemde, de *Gast*. De jongeman in kwestie – in de film gespeeld door een intrigerende (lees: botergeile) Terence Stamp – haalt alle zekerheden van deze eenlingen overhoop. De vader, de moeder, de dochter en de zoon, maar ook de dienstmeid, raken volkomen in de ban van de *Gast*. Ze laten

zich strelen, knuffelen, omarmen en toelachen, ze delen met hem het bed. En dan ineens gaat deze wrede engel weer weg, het gezin in totale verwarring achterlatend.

De desoriëntatie die dan volgt, illustreerde Pasolini's wraak op de katholieke bourgeoisie die niets van hem – de homoseksuele, subversieve, links-anarchistische schrijver en filmer – moest hebben. In de theaterversie dient *Teorema* als ondersteuning van Van Hoves visie dat de moderne mens steeds meer in zichzelf is opgesloten, geen wezenlijk contact meer legt, en niet meer in staat is tot passionele verhoudingen. De gezinsleden zijn bij hem dolende zielen in een grijze, hightech vormgeving van Jan Versweyeld. In de enorme hal in Bochum zijn zij nietige zetstukken, zonder bestemming.

Chris Nietvelt, Jacob Derwig, Elco Smits, Hadewych Minis en Frieda Pittoors verbeelden met veel gestileerde onmacht hun personages. Gelukkig breken deze acteurs af en toe door het strakke concept heen, en la-

ten een glimp van emotie doorschermeren. Chico (voorheen Marwan) Kenzari speelt de *Gast*, maar doet dat helaas zonder dreiging, zonder gevaar, zonder geheim. Hij is meer de leuke buurjongen die even langskomt, dan de sexy duivel in vormomming die hij zou moeten zijn.

De tomeloze verlatenheid die toeslaat als hij plotseling verdwijnt, onderstreept de totale wanhoop van deze personages, en wordt hier getoond met veel bloot en soms snoeiharde geluidseffecten. Het is een thema dat Van Hove in zijn carrière voortdurend aan de orde stelt. Maar wanneer maakt hij daarvan weer eens extreme, ontregelende en zinderende voorstellingen als *Rijkemanshuis* of *De Tramlijn die Verlangen heet*? Wanneer wordt die smetteloze esthetiek weer eens vervangen door bloed, zweet en vooral tranen?

Hein Janssen

Teorema door TGA. 18/9 RuhrTriennale in Bochum; daar t/m 26/9. 1 t/m 9/12 in Stadsschouwburg Amsterdam.